

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Laymann, Paul

Dilingæ, 1666

Capitvlvm VII. Quæ in ecclesiarum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62559](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62559)

Exemplum declaratorium eius Edicti, *summam*, ut ait Ulpianus in l. 1. ff. Quod cuiusque iuris, & c. *equitatem habentis*, attuli in cit. cap. 9. n. 3. §. Tertium, ex Gl. in ead. l. 1. in casu. Aliud affert Zasius cit. loco: Si in civitate aliqua à Magistratu, seu Decurionibus cautum sit, ne extraneo liceat emere, aut possidere bona immobilia, etiam si titulo hereditatis ea intra fines territorij acquisivisset, sed incolis eius loci vendere cogatur; Tunc decuriones, seu statuentes illi, & qui tale statutum procurassent, per modum retorsionis, alibi bona immobilia ipsi quoque emere aut possidere, sine iniuria, prohiberentur.

7 **QVÆSTIO EST;** Vtrum Episcopus, cum consensu Capituli, aut Cleri, eiusmodi statutum condere possit, ut Canonicis, aliisve beneficiariis, iuxta priorem antiquam consuetudinem, relicta non residendi libertate, qui deinceps instituendi erunt, omnes residere cogantur, ad effectum fructuum percipiendorum? Videtur esse negandum, quia per tale statutum inæqualitas intröducitur inter eos, qui eodem iure censi debent: Et cum Canonici quasi unum corpus, ac Collegium efficiant, non debent diverso iure censi, ait Gl. hinc ver. constitutum, ex c. cum in tua 30. de decim. Nihilominus Canonistæ hinc rectè affirmant, Hostiens. Innoc. Ioan. Andr. n. 24. Abb. n. 3. Nam tale statutum, legitimam Episcopi auctoritatem habet, atque rationale, ecclesiæque utile esse potest. Ad argumentum in contrarium respondetur; Inæqualitatem aliquam inter eos, qui eiusdem iuris esse censentur, siue ex eodem corpore sunt, statui posse ex causa rationabili, aut aliqua necessitate, quæ hinc interuenit, Quia suppono, antiquos, seu iam institutos canonicos non facile adduci posse, ut quoad suas personas in nouum, Ecclesiæ utile, statutum consentiant. Accedit, quod Canonicis iuxta antiquam consuetudinem susceptis atque institutis ea mutatio grauis accedit, non ita verò postea recipiendis, quia ipsi ea conditione instituentur, ut iuxta ius commune residere cogantur.

8 Quæ ipsa ratione in generalibus Capitulis seu Congregationibus Religionum, causa

reformationis, statutum fieri potest pro illis, qui deinceps in Ordinem recipiendi erunt, relicta libertate aliis, quibus in professione eiusmodi conditio, aut obligatio proposita non fuit. Caueri tamen debet, ne magna sit diuersitas inter eiusdem Collegij aut Cömunitatis personas: nam *plerumq; reprobatæ dupliciter*, inquit Ioann. Andreas hinc.

CAPITVLVM VII.

Quæ in ecclesiarum.

PARAPHRASIS.

Communitas quædam laicorum legem condidit, ut si quis eorum ad inopiam se vergere ostenderit, liberam facultatem habeat alienandi Feudum, quod ab Ecclesiâ, vel Ecclesiasticis personis possideret. Querelâ ad Innocentium III. delatâ, respondit ille, eiusmodi statutum cötra Ecclesiastica iura directè tendens nullius roboris esse, sed & alienationes seu venditiones feudorum factas absque legitimo Ecclesiasticarum personarum consensu ipso iure irritas esse.

SVMMARIVM.

1. Laici statutis suis non possunt derogare iuribus Ecclesiarum.
2. Vassallus absq; Domini consensu feudum nec licitè, nec validè alienare potest. Si alienet, traditione secuta, eo priuari potest.
3. Communitates nullam iurisdictionem habentes, nullam propriè legem condere possunt; possunt tamen ex conventionione & iuramento aliquid statuere, pertinens ad bonam administrationem aut defensionem rerum suarum.
4. Communitates iurisdictione præditæ possunt intra limites suæ iurisdictionis statutum seu legem condere.
5. Ius naturale etiam Magistratus laicus interpretari potest in rebus profanis & politicis; in spiritualibus interpretatio pertinet ad Ecclesiasticos, præcipuè ad Rom. Pontificem.

6. Legem naturalem præceptivam Magistratus secularis directe mutare non potest.
7. Potest tamen permissivam mutare.
8. Adversus ius gentium præceptivum à Magistratu humano statui nihil potest, addi tamen ei aliquid potest.
9. Statutum fieri non potest præiudicans iuri aliorum absque causa.
10. Potest ex causa iusta & urgente v. g. ob publicam utilitatem.
11. Quæ autem & quanta causa requiratur, prolixè hic & infra docetur.
12. Pontifex liberam habet disponendi facultatem de beneficiis Ecclesiasticis & bonis, aut redditibus Ecclesiarum, non autem de fructibus & redditibus Ecclesiasticorum non superfluis, aut bonis eorum patrimonialibus.
13. Magistratus secularis nequæ, ex plenitudine potestatis quidquam disponere potest circa Ecclesias, personas Ecclesiasticas, & earum bona.
14. Princeps, qui ex iusta causa res privatorum abstulit, tenetur ad compensationem damni, nisi aliunde excusetur.
15. Plenitudo potestatis extendens se ad ius subditis iusta de causa tollendum, est propria suprema Principis, ab eo tamen alteri communicabilis.
16. Plenitudo hæc potestatis in supremo Principe nimirum à Legibus exciditur.

NOTANDUM I Laici statutis suis non possunt iuribus ecclesiarum derogare, ut hic, & in c. 1. d. 10. c. 1. d. 96. & c. nouerit 49. de Sent. excomm. ubi est lata sententia excommunicationis contra statuentes: Nunc autem lata est excommunicatio bullaris xv. Si quis decreta in genere, vel in specie, ex quavis causa, & quovis quaesito colore, atque etiam prætextu cuiusvis consuetudinis, aut privilegii, vel aliis quomodolibet fecerint, ordinatis vti fuerint, unde libertas ecclesiastica tollitur, seu in aliquo leditur, vel deprimitur, aut alias quovis modo restringitur, seu nostris, & dicta Sedis Apostolicæ, aut aliarum quarumcumque ecclesiarum iuribus quomodolibet, directe vel indirecte, tacite vel expresse,

præiudicatur. Vide quæ infra dicentur in Ecclesia, hoc tit.

Notandum II. Vassallus, absque domini consensu, feudum alienare non potest. Sin alienet, alienatio irrita est; & vassallus eo privari potest; dummodo traditio secuta sit, lib. 2. feudorum tit. 52. de prohibita feudi alienatione, cap. Imperialem.

Dux itaque causæ fuerunt, cur civium Teruisin. constitutio, atque alienationes feudorum inde secutæ irritæ fuerint. I. Quia erant contra iura ecclesiarum, de quibus laici, absque Prælatorum ecclesiasticorum auctoritate & consensu, nihil statuere, nisi sue derogare possunt: siquidem nulla iurisdictio aut potestas se extendere potest extra limites suos, l. vlt. ff. de iurisd. omn. iudicium. II. Quia lege etiam seculari siue Cæsarea, feudum absque domini consensu alienari nequit. Sed sufficiebat Pontifici, ex priorè ratione statutum illud, & factas alienationes improbare: Quia tamen si ponamus, legem à magistratu iustæ ratione edi in ordine ad feuda secularia, ut ea alienare liceat, non tamen tale statutum fieri poterit in ordine ad feuda ecclesiastica, siue quæ ab ecclesiis habentur. Neque excusat hic ratio inopiæ, vel similis necessitas: Quia ratio necessitatis licet quandoque iurisditionem existenterem, nimirum in magistratu seculari erga laicos extendere possit, ut propter eam licitè fiant, quæ alioquin licita non essent, attamen iurisditionem, ubi nulla est, videl. erga clericos, & ecclesias, necessitas dare non potest.

Hac occasione accepta, **Q**UÆRUNT hic Doctores primò; Quanam laicorum Communitas leges, siue statuta condere possit? Respondeo cum Abb. hic n. 5. Suar. de legib. lib. 3. c. 9. post Bart. in l. omnes populi, ff. de iust. & iure. Baldum & alios in l. vlt. C. de iurisd. omn. iudic. Quædam communitates siue plebes sunt, nullam iurisditionem habentes, ut plebs pagi alicui nobili, aut baroni, vel civitatis magistratui subiecta. Et talis communitas statutum facere non potest, quia *facere statutum*, ait Baldus in cit. l. vlt. n. 1. est iurisditionis: Idemque ex communi tradit Aufrrer. in decis. Tholosana

nā 406. Guido Papa decis. Gratianop. 631. Possant tamē per modū pacti, aut iuramēti inter ipsos præstiti aliqua statuere, quæ pertinent ad bonā administratiōē, aut defēsiōnē rerum suarū; ideōq; collectam aliquam imponere, sicuti loco cit. differit Guido; ubi admonet primò n. 5. quòd plebi, sine domini aut magistratūs sui consensu, concessum non sit se congregare, tractatus instituendi causa; quia prætextu alicui liciti, v. g. collectæ necessariò indicendæ, quòd illicitum est, machinari posset: Quare ordinariè huiusmodi congregatiōes ac conuenticula suspecta & prohibita esse solent, sicuti etiam notat Ioan. Faber Instit. de rerum diuisione, §. vniuersitatis, Abb. in c. vlt. in fine, de testib. cogendis, arg. l. 1. ff. de illic. collegiis. Secundò admonet. Quia statutum huiusmodi per modum pacti editur, ideò necessarium esse, ordinariè loquendo, vt omnes consentiant; siquidem inuitus nemo cogitur pacisci, aut cōtrahere, aut quòd proprium est, expendere, iuxta Gl. celebrem in l. 2. C. Quæ sit longa consuetudo, prope finem. *Ordinariè dixi;* Si enim necessitas postulare videatur, v. g. vt collecta fiat ad damnum aliquod auertendum, maiori parti minor consentire debet, vt i resoluit idem Guido n. 7.

Quædam verò sunt Communitates iurisdictione præditæ; & hæ secundum modum ac terminos iurisdictionis suæ statuere, siue legem condere possunt. Dico *secundum modum ac terminos;* &c. Nam interdum iurisdictione Communitatis independens est; quia ciuitas, aut populus nullum Superiorem agnoscit, v. g. vrbs Venetorum, Genuensium. Et hi eadem potestate absolutà leges condere possunt, quæ Rex aut Princeps in terris suis. Interdum verò iurisdictione Communitatis dependens est, & modificata, si videl. Communitas aut populus secundum actualem vsum, subiecta sit iurisdictioni Superioris. De his Communitatibus loquitur Zasius in l. 1. ff. Quod cuiusque iuris &c. *Licet magistratibus statuta facere, non solum maioribus sed etiam minoribus, quod Gl. & Bartolus tractant latius. Verum hac doctrina est recepta moribus Germanis; quia vide-*

mus, quòd etiam Decani facultatum, & quælibet infima oppida faciunt statuta.

Et quòd dicit hic de Decanis facultatum, latius accipere ex l. vlt. C. de iurisd. omn. iudicum, ubi Baldus num. 1. *Collegia approbata possunt inter se facere statuta de iis, quæ pertinent ad eorum iurisdictionem. Et n. 2. Si causa vertitur inter artificem, & artem seu collegium, cognoscit Præpositus Collegii. Et n. 3. Qui præsumt istis artibus, siue negotiatoribus, possunt cognoscere de omnibus causis, quas habent artifices inter se, vel quas non artifex mouet artifice ratione artis: Extra autem ea, quæ pertinent ad artem, non habent iurisdictionem, nec possunt statuta facere.*

Sed declarari debet primò; Si eiusmodi Collegia Rectorem, seu Præpositum habeant, quòd sine ipso nihil statuere possunt. Idemque eadem ratione sentiendum de Communitate studiosorum, eos absque Rectoris sui consensu nihil statuere posse; præterquàm per modum pacti mutui circa materiam honestam & concessam, vt supra dictum fuit de plebe. Secundò, dictæ ciuitates, Collegia &c. tali modo statuta edere possunt, vt tamē ea Principi seu Magistratui, cui subfūt, subiecta sint: Quare etiā in litibus causam, siue ad duum viros, seu Præpositos, siue ad maiorem magistratum, videl. Præsidentem, deferre cuius liberum est, iuxta cit. l. vlt. Videri etiam possunt, quæ docui Theol. mor. lib. 1. tr. 4. c. 8. n. 7.

Corollarium. Hinc patet discrimen inter imperij Romani Duces, Marchiones, Comites, &c. qui à Cæsare regalia habent, eiusque benignitate summum magistratum repræsentant, vt i cit. loco Zasius annotauit; atque supra dictas ciuitates. Isti enim etiam contra communes Cæsareas leges quandoque municipalia statuta pro terris suis condere possunt; dummodò nec Imperatori, nec aliis Principibus, aut populis præiudicantia sint, saluis etiam iis, quæ Principi summo seu Imperatori specialiter reseruata esse solent, sicut Imola hic notat n. 14. At verò ciuitatibus, ac oppidis illis tanta licentia concessa nō est. Num verò ciuitates Imperiales, id est, Imperatori immediatè subiectæ, iura Principis habeant (quòd affirmat Gaill lib. 2. obseruat. 57.

uat. 57. num. 7.) ad me non pertinet discutere.

QVÆRITVR secundò; Quousque se potestas humana in condendis legibus extendat circa ea, quæ naturali, diuino, aut gentium iure statuta sunt. Quæ de re variè loquuntur Canonistæ, uti videlicet apud Hostiens. & Innocent. hic. Abb. n. 8. Felin. n. 2 & seqq.

5 Respondeo & dico I. Magistratus humanus ea, quæ naturalis iuris sunt, interpretari potest; adeò, ut talis interpretandi facultas in rebus profanis ac politicis etiam seculari magistratui competat: At verò in spiritualibus interpretatio pertinet ad Ecclesiasticos Prælatos, præcipuè Rom. Pontificem. Ratio assertionis est; Nam qui declarat, siue interpretatur, nihil immutat, aut de nouo addit, Bartol. in l. omnis populus, in princ. q. 6. Felinus in cap. 1. n. 1. de offic. delegat. & significat Gl. in l. 1. ver. interpretationem, ff. de orig. iuris.

Intellige autem, quod dixi, etiam laicos ius naturale interpretari posse, si interpretatio indubitata sit, v. g. præceptum de homine non occidendo, non comprehendere eum casum, quo necesse sit aggressorem iniustum occidere ob defensionem propriæ vitæ, l. 3. ff. de iust. & iure. Item præceptum de alieno non rapiendo ad eum casum non extendi, quo extrema necessitas compellat. Sin autè dubium existat de legis naturalis obligatione, v. g. vtrum contractus aliquis, spectato naturali iure, illicitus seu iniustus sit, necne, eius rei cognitio ad ecclesiasticos propriè spectat: Eorum enim, Sacerdotum, inquam, est discernere inter lepram & non lepram, siue, inter peccatum & non peccatum. Quæ ratione factum est, ut cognitio de vsuræ crimine Magistratui ecclesiastico cõmissa fuerit, ob animæ periculum: quia animaduersum est, seculares in ea re sæpius dubitasse, aut errasse, sicuti aduertit Lud. Molina tom. 2. de iust. tr. 2. disp. 333.

6 Dico II. Magistratus humanus legem naturalem præceptiuam mutare non potest, contrarium aliquid statuendo, aut in ea dispensando. Ita docent Theologi cum S. Th.

1. 2. q. 96. a. 5. Ratio est; quia inferior legem superioris tollere non potest, nec in ea dispensare. Si obijcias, quòd Prælati ecclesiastici frequenter dispensare soleant in votis, quorum obligatio diuini iuris est, Resp. Cùm Prælati Ecclesiæ ex iusta causa dispensant in votis fidelium, directè non fit aliqua mutatio, aut relaxatio diuinæ legis, præcipientis vota obseruanda esse; sed fit relaxatio seu remissio iuris diuini, id est, debiti Deo acquisiti, iuxta illud Psalmi 75. v. 12. *Venero & reddere Domino Deo vestro.* Eiusmodi inquam, obligationem siue debitum remittunt Prælati Ecclesiæ, tanquam dispensatores fideles, seu Vicarii Dei, per potestatem ipsis à Christo commissam, ut quidquid soluerent in terris, solutum esset in cælis. Quæ simili ratione Oeconomi, aut Vicarii, absentibus Dominis suis, interdum remittunt & cõdonant debita & obligationes; nihil interim agentes contra leges aut præcepta dominorum suorum; quippe quorum voluntas esse censetur, ut talis remissio, postulante necessitate, fiat. Mutatur quidem ac tollitur per eiusmodi remissionem lex præcipiens debiti redditionem; sed indirectè tantum, quia mutatio accidit ex parte obiecti. Cùm enim Vicarius debiti remissionem facit, eò ipso lex & obligatio cessat, seu obligare definit. Videri potest Suarez tom. 2. de relig. lib. 6. de voto cap. 9. n. 15.

Dixi autem in assertionem, legem naturalem præceptiuam directè mutari non posse. At verò legem naturalem permissiuam, ei aliquid addendo, siue perficiendo, magistratus humanus mutare potest. Sicuti enim ars naturam, ita legem naturalem positiuam lex quandoque perficit; non quidem contrarium illi statuendo, sed superaddendo, quod ab ea statutum non est; neque cõstitui prohibuit. Quæ ipsa ratione pleraque impedimenta dirimentia matrimonii per leges ecclesiasticas constituta sunt, non repugnant lege naturali, ac diuina, sed permittente. Vide quæ docui in Theol. mor. lib. 3. tr. 1. de iustit. cap. 5. n. 6.

Exinde colligitur bona doctrina Innocentij hic, Abb. n. 13. Felini n. 55. & aliorum: Tamet

meti Magistrat⁹ ex causa aliqua negare possit actionem, ac compulsionem ad soluendum debitum iuris naturalis, v. g. ex simplici pacto, non tamen decernere potest, eiusmodi debita reddenda non esse; Præterquam si ratio publicæ necessitatis tale statutum, cum priuatorū aliquo præiudicio, postulet. Quà de re in quæst. 3. dicitur.

8 Dico III. Magistratus humanus statuere non potest aduersus ius gentium præceptiuum; potest tamen iuribus gentium adijcere: cum pleraque eorum permissiua potius sint, quàm præceptiua. Prior pars assert. explicatur: Sic enim fœdera v. g. etiam cum hostibus, legatorum non violandorum religio & c. ius gentium 9. d. 1. iuncto §. ius gentium Inst. de iure nat. gent. & ciuili, violare nefas est: cum inter homines pax mutua & societas, quæ humano generi quàm maximè necessaria, consistere haud possit, nisi talia iniolabiliter, ac sincerè obseruetur. Quà de re dixi in Theol. mor. lib. 2. tr. 3. cap. 12. q. 5. Posterior pars declaratur: Nam de iure gentium v. g. est, vt duo vel tres testes non suspecti ad rei gestæ probationem sufficiant: Sin autem constet de re gesta, etià absque testibus valorem & executionem habere debeat. At verò ius gentium haud prohibet, sed permittit, ob iustam causam, v. g. ob experientiam fraudum, quæ sæpenumero interuenire solent in vltimis voluntatib⁹, vt plures testes etiam ad formam siue substantiam actus, videl. vltimarum voluntatum necessarij sint.

9 QVÆRITVR tertio: Num Magistratus, ob urgentem aliquam causam, statuere, vel decernere aliquid possit, cum præiudicio, seu diminutione iuris aliorum. Exemplum habes hîc: Si decernatur, vt liceat cogente inopiâ, feudum absque domini cōsensu alienare: Aut si Princeps filium illegitimè natū cum præiudicio agnatorum, legitime ad feuda ex pacto & prouidentia: Aut si decernat, quæ ex iustitia debita sunt, v. g. à militibus iniuste ablata, restituenda non esse. De qua re multa Felinus hîc n. 26. & seqq. Abb. n. 12. Imol. n. 21. 22. Legistæ in l. vlt. C. si cōtra ius vel publ. vtilitatem. Resp. & dico I.

Princeps seu quilibet Magistratus, absque causa, non potest statuendo, aut decernendo ius suum alijs auferre. Hæc est certa & receptissima sententia. Quia ideo Princeps seu Magistratus constitutus est, vt ius subditis reddat, iustitiãq; colat: Sumiturq; ex l. penult. C. de precib⁹ Imperatori offerendis, vbi dicitur, quod rescripta Principis, contra ius elicita, & quibus alius læditur, nulli⁹ roboris sint, nec à Iudicibus recipiēda. Quamobrem omne rescriptum, priuilegium, concessio, aut dispositio Principis, eam tacitam clausulam cōtinere censetur, *saluo iure alterius, siue, sine alterius præiudicio*, l. ex facto 43. in princ. ff. vulg. substitut. l. 2. §. Si quis à Principe, ff. Ne quis in loco publico, c. super eo 15. iun. Gl. ver. intentionis, de off. deleg. Baldus in l. 1. circa finem, ff. de rerum diuis. Math. de Afflictis decis. Neapol. 334. n. 34. Andr. Gail. lib. 2. obs. 58. n. 5.

Dico II. Princeps ex causa iusta, vid. ob publicam vtilitatem, iuri alterius præiudicare, seu vni rem aut ius suum auferre, & alteri dare potest. Hæc itidem est receptissima sententia apud DD. suprâ citatos, Iason. in l. Barbarius n. 24. ff. de Offic. Prætor. Baldus in l. 2. C. de feruit. & aqua. Ratio est: Quia bono publico, tanquam vniuersaliori ac præstantiori, cedit bonum priuatum, siue singulorum: quare quilibet contentus esse debet, vt sui iuris aut rei detrimentum aliquod patiat, boni publici causa.

His verò pro declaratione addendum est; Si non certò constet de Principis voluntate, adeoque in dubio, nunquam præsumendum est, quod Princeps iuri alterius præiudicare voluerit, iuxta cit. l. 2. §. Si quis à Principe, & c. ex tuarum 5. de aucto. & vsu pallij vtrobiq; Glossæ & Doctores Nicolaus Euerardus in loco à plenitudine potestatis, ver. Sextò quod Papa, Andr. Alciarius de præsumpt. reg. 3. princ. præsumpt. 11. n. 1. 2. Vbi addit, quod in commissione quantumcunq; generalibus verbis facta nunquam concessum censetur, vt ius alteri quæsitū tolli possit. Propterea, inquit, *Vicarius Imperialis ex quacunq; potentia generali non possit hoc facere*. Idque sumatur ex c. ex parte 13. de offic.

offic. deleg. & supra cit. super eo. Atq; ibid. n. 3. inquit, quod rescriptum derogans iuri tertij de falsitate suspectum esse debet, atque per obreptionem impetratum, l. nec accus. (de emancip. liberorum, ubi Baldus ait, quod non est de mente Principis tribuere alicui beneficium in alterius iniuriam. Idque locum habere, tametsi adiecta sit clausula, *Motu proprio & ex certa scientia*, ex probabiliore resoluit idem Alciatus n. 13. Præterquam si adiecta sint verba, *ex plenitudine potestatis*, vel si alioquin rescriptum motus proprii nullum effectum haberet, sicuti etiam in supra cit. loco Euerardus annotauit, vel si alijs indubitatis indicijs appareat, Principem iuri alieno derogare conluisse.

Porro si id ipsum constet, præsumendum est, ex iusta causa Principem egisse, sicuti ex communi tradit hic Abb. n. 4. Guid. Papa decif. Neapolit. 589. n. 5. quod in dubio pro Principe præsumendum sit: Dummodò ita statuere potuerit, non repugnando iuri naturali, immunitati ecclesiasticæ, aut sacris canonibus, si secularis magistratus sit.

Eademque ratione dicendum, quod Princeps absque iusta causa statuere non possit, aut sententiam ferre contra leges positivas iustas, quæ in eâ republ. vigent; cum ipse custos & vindex legum publicarum esse debeat, arg. c. vlt. in fine, de rescript. in 6. Tametsi autem Princeps absolute possit legi publicæ derogare, nisi tamen exprimat, aut alijs indicijs certò constet, censerì non debet absolutà eâ potestate, seu plenitudine potestatis uti voluisse, Alciat. cit. reg. 3. præf. pt. 36. n. 7. Gaill. cit. obs. 58. n. 7. & lib. 2. obs. 142. n. 16. Innocent in c. innotuit, de elect. & alij communiter, quod semper, nisi contrarium appareat, Princeps ordinaria & legibus conformi, non autem extraordinaria & absoluta, seu plenitudine potestatis usus cæteri debet.

Præcipua autem difficultas in eo versatur, quæ & quanta causa requiratur, ut Princeps statuendo, aut definiendo iuri alterius nocere possit? Respondeo, multa hic discernenda esse: Primò quidem quantum sit nocuum, paruum an magnum. Nam pro quantitate nocuenti, si vid. damnum graue multumq; estimabile sit, grauior etiã publicæ

necessitatis causa requiritur, ut per se patet.

Secundò distinguendum, num ius priuatum ex naturali, aut gentium iure proueniat; an verò ex legis positivæ beneficio aut Principis liberalitate. Nam in hoc posteriore casu facilius Princeps ad derogandũ iuri alieno venire potest. Exempli causa, si per beneficiũ præscriptionis ius alicui aut dominium rei acquisitum sit: quandoquidem hæc acquisitio ex legis Principi subiectæ beneficio prouenit, sicuti Felinus hic notat n. 48. Quando verò addit, à Principe pro libitu & sine vlla causa id fieri posse, fallitur: Partim quia posita præscriptionis lege, ius ac dominium verè acquisitum est vsucapienti, quo sine causa priuari nõ debet: partim quia, ut supra dixi, Princeps secundum leges publicas agere & decernere debet nec sine causa ab iis deuiare.

Aliud exemplum affert Felinus cit. loco, Quod Princeps ius & dominium alicui per sententiam acquisitum, rescissa sententia, pro arbitratu suo auferre queat, ex Baldo l. vlt. n. 4. C. sententiam rescindi non posse, ubi ait, in sententia à Iudice lata subintelligendam esse clausulam, *salua plenitudine potestatis Cæsareæ*. Quæ sententia vera est, si appareat, in sententia lata errorem, aut nimium iuris rigorem contineri: Sin autem iusta sententia fuit, non potest à Principe sine causa, aut pro arbitrio eius rescindi; multo verò minus res adiudicata alicui auferri.

Etenim per sententiam Iudicis non tam de nouo ius tribuitur, quàm interpretatio fit, eaque authentica, ius parti competiisse; Iudex enim iuris cuiq; competentis interpretes & arbiter est. Quare etiam Principis rescriptum contra sententiam, quæ in rem iudicatam transijt, irritum est, uti docet Gaill lib. 2. obs. 58. n. 6. ex l. vlt. C. sententiam rescindi non posse. Denique quæ à Principe subditis priuilegia concessa sunt, iterum auferri possunt nisi transferint in contractũ: tunc enim absq; causa, seu pro libitu, tolli nequeunt: quia etiam Princeps ad contractũ, aut donationis absolute factæ obseruatione obligatur, uti ex communi notauit Gaill lib. 2. obs. 55. Felin. hic n. 51. Afflicti. cit. decif. 361. n. 10. & dixi de hoc in Theol. moral. lib. 1. tr. 4. c. 23. n. 25.

Tersio

Tertiò distinguendum, num agatur de tollendo iure alteri iam acquisito, an verò acquiriendo, tollendo iure in re, an in spe. Illud enim ius, quippe firmitus ac certius, difficilius tolli potest, vti ex communi annotavit Gaill lib. 2. obs. 142. n. 14. Exemplum habemus in filiorum legitimatione, si fiat etiam in ordine ad successione[m] hæreditatis paternæ. Ad quam longè grauior, & ad bonum publicum pertinens causa seu necessitas requiritur, quando pater mortuus est, ad eòq; hæreditas legitimis filiis aut agnatis delata, vel acquisita: Minor autem causa requiritur ad legitimandum filium patre adhuc viuento, præsertim petente, in præiudicium legitimorum filiorum: quamuis & hæc legitimitatio odiosa censeatur, Quia vt bene annotavit Zasius in l. cum hæredes, ante §. In ijs, ff. de acquir. possess. filiis legitimè natis gentium iure paterna hæreditas, exclusis illegitimis, debetur; Non ita verò agnatis, quorum proinde nec mentio fieri debet in rescripto; sed nec eorum citatio requiritur, si filius naturalis seu illegitimè natus, patre adhuc viuento & consentiente, non extantibus filiis legitimè natis, legitimandus sit, vti docent Legistæ in l. Gallus 29. §. sed quid si tantum, Gaill cit. obser. 142. n. 1. & 11. Qui addit n. 14. & tradit Couarr. lib. 3. var. resol. cap. 6. n. 2. ex cõmuni, quòd Princeps filium naturalem legitimare ac habilitare possit ad feuda antiqua ex pacto & providentia, item ad maioratus, seu fideicommissa, etiam cum præiudicio agnatorum: cum non habeant ius quæsitum in re, sed tantum in spe successione, si possessor feudi, aut maioratus mortuus fuerit. Eiusmodi autem ius non censetur esse in bonis nostris, sicuti nec ius hæreditatem consequendi, l. pretia 63. ff. ad Legem Falcidiam. Puto tamen, vt id iuste fiat, requiri causam; cum negari non possit, esse hanc aliquam imminutionem iuris descendente[m] ex pacto & providentia antiqua.

Quartò considerandum est, an, & quantum potestatem habeat Princeps erga personas, & res siue iura, quæ decernendo aufert, aut abrogat.

Quamobrem aiunt Doctores apud Felinum hic n. 40. Iasonem in l. Barbarius n. 43. 12 ff. de off. Præt. quòd Rom. Pontifex de beneficiis ecclesiasticis plenam ac liberam habeat dispositionem, iuxta c. 2. de præbend. in 6. Cuius rei ratio est, quia Pontifex non ita beneficia confert, vt eorum administrationem à se abdicet. Liberam quoque habet de bonis, aut redditibus ecclesiarum disponendi facultatem, vt ea ab vna ad alteram ecclesiam, prout voluerit (saltem validè, & si causa subsit, etiam licitè) transferre queat, sicuti ibidè tradit Felin. ex Paulo de Castro conf. 281. & ex communi sententia copiosè de hac re disserui in iusta defenf. cap. 2. mem. 2. 3. & 4.

Alia verò ratio est de fructibus seu redditibus ecclesiasticorum; horum enim dominium cum clericis proprietatis iure acquisitum sit, ideo de his non potest Papa, multòque minùs de patrimonialibus Clericorum bonis, ad libitum disponere. Sed excipi debet, si clericorum, seu beneficiariorum redditus, etiam percepti, superflui sint: Quandoquidem tales redditus non absoluto dominij iure ad beneficiarios spectant, sed Ecclesiæ obligati manent, sicuti ex vera, & communi Canonistarum doctrina tradidi lib. 4. moral. Theol. tr. 2. c. 3. Ex quo sequitur, cum clerici superfluos redditus suos ad causas pias, ex iustitiæ lege, expendere obligati sint, quòd neque Episcopus, occurrente aliqua causa siue necessitate, ex officio clericos ad hoc compellere, aut ipsis negligentibus, dispositionem facere prohibeatur.

At verò magistratus secularis (quicumq; sit) nihil disponere, aut statuere potest circa ecclesias, aut personas ecclesiasticas, earumque bona; multò minùs de Monasteriis, beneficiis, aliisque rebus ac iuribus sacris, siue spiritualibus; Ne quidem ex plenitudine potestatis: Quia talis potestas locum nõ habet, nisi erga personas, aut res, quæ Principi subiectæ sunt, vti per se patet, & tradit Felin. hic n. 30. Atqui seculari magistratui in personas, aut res sacras, siue ecclesiasticas nulla iurisdictio competit, prout omni iure notissimum est. Ergo & c. Neque obest, quod mali politici

politici subinde suggerant, *Necessitas legem non habet.* Et, *quod non est licitum in lege, necessitas facit licitum*, reg. 4. de regulis iuris. Nam necessitas, aut ratio boni publici iurisdictionem fundatam, seu præexistentem extendere quidem potest, sed ubi non subest, dare non potest, sicuti bene notavit Suarez in defenf. Fid. Catholicæ lib. de inamunit. eccl. cap. 3. n. 8. quod *sola necessitas non dat iurisdictionem.* Laicæ autem siue seculari potestati, eo ipso quod secularis est, nulla iurisdictione erga personas & res ecclesiasticas competit: Ergo neque in casu necessitatis eandem acquirat. Et locum hîc habet dictum vulgatum, *non entis non est qualitas*: Vbi, inquam, non est iurisdictionis potestas, nec potestatis plenitudo reperiri potest. Quæ doctrina ex hoc etiam colligitur, Quia, vt supra monui, Pontifex noluit hîc disputare, num propter necessitatem inopiæ decerni possit, vt feuda liberè alienare liceat; Satis erat respondere, id de feudis ecclesiasticis, seu ad ecclesiam pertinentibus nequaquam statui posse absque ecclesiasticarum personarum assensu. Nam, vt Glossa ibi in not. ait, *constitutio facta in rebus ecclesiæ per laicos non valet.* Vide quæ dicuntur c. ecclesia 10. hoc tit.

Restant duo dubia: Primum; Si Princeps, ob publicam causam, siue necessitatem, res priuatorum abstulit, num ad compensationem damni obligatus sit? Communiter affirmatur, vt videre licet apud Iasonem in l. Barbarius n. 36. ff. de Offic. Prætoris, Felin. hîc n. 28. Matth. de Afflictis cit. decif. 361. n. 29. si Princeps ex causa auferat rem priuato, quod cessante causa eam restituere debet. Hac ratione aiunt Doctores post Innoc. c. in nostra, de iniuriis, Ant. de Butrio in c. quanto n. 2. de iure iur. Felin. hîc n. 53. Quod Princeps cum hostibus pacisci, seu pacem componere non debeat, nisi saluo iure subditorum, id est, vt damna ipsis iniuste illata resarciantur. Id tamen limitari debet; Si aliter pax Reipubl. utilis ac necessaria obtineri nequeat, nisi illatorum damnorum remissio fiat, quæ neque Princeps ipse aliter restituere possit. hoc in

casu, ob commune bonum, no documenta perferri debent à subditis.

Deinde si Princeps rei damnati ob crimine perduellionis v. g. bona confiscarit, & aliorum aliis applicarit seu donarit; postea autem damnatum, vnà cum bonis suis, restituat, in hac restitutione bonorum non veniant bona à Principe donata & alienata, sicuti ex communi docet Matth. de Afflictis supra cit. decif. 361. n. 29. Imola c. quia diligentia, n. 6. de elect. Felin. c. inter quatuor n. 4. & 5. de maior. & obed. Limitari tamen debet primo; Nisi Princeps ei, in quem res translata est, aliter compensationem facere velit. Secundò; Nisi ob publicum bonum pacis, necessarium esse videatur, rem donatam, vel aliter alienatam reuocari, ac restitui, neque aliter donatario, aut ei cui alienatio facta, restitutio fieri possit. Quam ipsam tamen limitationem restrictam leges apud Matth. de Afflictis decif. 361. n. 23. & seqq. vt locum nō habeat, si res Ecclesiæ donata, vel aliter in eam translata sit. Nam postquam bona legitime acquisita sunt Ecclesiæ, nulla laica potestas de ijs absque Prælatorum ecclesiasticorum consensu statuere aut disponere potest.

Alterum dubium; An plenitudo potestatis extendens se ad ius subditis, iusta de causa, tollendum, sit propria supremi Principis? Affirmant DD. communiter cum Gl. in c. constitutus ver. à quocunque, de relig. domibus, quod solus Princeps rem vni auferre, & alteri dare potest. Non prohibetur tamē Princeps hanc ipsam potestatem, sicuti & alia regalia, aut reseruata, alteri concedere, vtj ex recepta doctrina tradit Baldus in l. 2. n. 39. ff. de seruitut. & aqua, Felin. hîc n. 32. Gaill. obs. 142. n. 3. & 4. vbi aiunt, si Imperator Comiti Palatino legitimandi, seu natalibus restituendi facultatem concedat, explicandam esse, vt ea exerceatur absque aliorum præiudicio; præterquam si in concessione amplior potestas expressa sit. Quæ autem, aut quousque specialia, seu reseruata Imperatori, Imperij Ducibus, &c. communicata sint, tum ex inuestituræ verbis, tum ex cōmuni &

D

pro-

probata consuetudine cognosci debet, prout declarat Felin. cit. n. 32. 33.

- 16 Ad extremum id solum moneo, Legistas quoddam plenitudinem potestatis in supremo Principe nimium extulisse, quasi prohibito omnia agere possit, uti videre licet apud Baldum in cit. l. 2. n. 40. *Est autem plenitudo potestatis, arbitrii plenitudo, nulli necessitati subiecta, nullisq. iuris publici legibus limitata. Et paulo post; In Principe sedes libertatis est, & potest preferre magis equo minus equum; & magis bono minus bonum, nam cum non sit obligatus ad aliquid, potest eligere sicut placet. Contra hanc falsissimam doctrinam, qua fons & scaturigo iustitiæ ac honestatis destruitur, librum elegantem scripsit Dom. Anton. de Petra, de iure quaesito non tollendo à Principe, videl. prohibito, & sine iusta causa. Cap. 24. n. 32. ait, si Princeps supremam potestatem non regulat secundum honestatem, potestas talis non est absoluta, sed dissoluta; & plenitudo tempestatis, non potestatis dicitur. Et Baldus citato loco rectè dixit, quod nulla auctoritas facere potest, ut Princeps non sit animal rationale, mortale, nec eum absoluerit à lege nature, vel à dictamine recte rationis, vel legis æternæ.*

CAPITVLVM VIII.

Cùm accessissent.

PARAPHRASIS.

CUm Canonici quidam Ecclesiæ Tullensis significassent Papæ Innoc. III. Dignitatem Primicerij (de quo infra hoc lib. tit. 25.) tanto tempore vacasse, ut eius collatio ad Apostolicam Sedem deuoluta sit, Pontifex ad dictæ dignitatis collationem procedere volebat, sed Capitulum Tullense opposuit, Pontificem non rectè informatum fuisse, quandoquidem ipsi statutum fecerunt, quod etiam à Sede Apostolica confirmatum fuit, ut Dignitas illa Primicerij extingueretur, eiusque reditus Canonici accrescerent. Quare mandata Innocent. Si rem ita se habere cognoscatur, ut statutum in suo robore permaneat, nisi Canonici postea statuto suo contrauerint, Primicerium aliquem eligendo.

SUMMARIVM.

1. Beneficarij Ecclesiastici collatio propter negligentiam collatoris inferioris deuoluitur ad superiorem.
2. Eiusdem supprimendi seu extinguendi iusta causa est, ut reditus eius præbendis Canonicorum, si nimis tenues sunt, accedant; non tamen sine auctoritate Pontificis, si dignitas sit, qua in Ecclesia de iure communi esse debeat, aut nua à Pontifice instituta vel confirmata.
3. Statutum, quod principaliter cedit in utilitatem statuentium, renuntiari potest per statuentes, etiam si foret à Papa confirmatum.
4. Confirmatum à Superiore confirmatione accidentali, tolli potest inferioris statuentis auctoritate.
5. Non item (saltem ordinario) tolli potest statutum à Superiore confirmatum, confirmatione essentiali, ob bonum publicum.
6. Statutum, consuetudo, aut privilegium cedens per se & principaliter in fauorem solius Capituli, ab eo tolli potest, ex consensu maioris partis, si fauor competat Capitulo, ut vniuersis, ex omnium autem consensu, si competat ille, ut singulis.
7. Statutum cedens etiam in aliorum gratiam, tolli non potest, absque consensu eorum, quorum interest.
8. Statutum Ecclesiæ à Papa confirmatum, confirmatione essentiali, sine eius consensu abrogari potest, si per eam abrogationem redeatur ad iuris communis observationem; & ea abrogatio sit futura Ecclesiæ utilis, si atque ab ijs, qui potestatem habent leges ferendi, & immutandi Ecclesiæ statum.
9. Privilegium per unum actum contrarium seu contrarietatem tolli potest, si con-